

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Locuinti'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 18.

Articolile nefrancate nu se voru
veni decatu numai de la corespon-
denti regulari ai „Federatiunii“
Articolii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Pest'a, 31 augustu
12 sept. 1868.

Starea politica a Ungariei a devenitu unu caosu
implitu. Mai suntu inca trei lune si apoi mandatulu
deputatiloru expira. Guvernulu, vedindu opulu dua-
mialu necompletatu si lips'a tempului, incepe prin
organele sale a invinovatî partitulu opositionale, dî-
candu: cã elu porta vin'a cã lucrurile de capetenia
— precum este uniunea Transilvaniei, deslegarea ce-
tatei natiunalitatiloru si cea a remanintieloru urba-
nali, bugetulu, organizarea jurisdictiunei comitate-
loru si a orasieloru s. a., — nu s'au potutu indeplinî,
cãndã ne'nteruptu i-a pusu in cale greutãti si picdece.
Partiti'a lui Ghyczy-Tisza, la rondulu ei, re-
pinge acãsta acuzare si dîce, cã guvernulu nu si-a
implenitu misiunea; pentrucã, in locu de a se ocupa
de reformele patriei, in locu de a pune de tempuriu pro-
iectele de lege pre mes'a deputatiloru, a petrecutu
tempulu mai multu facandu complimente Vienei, s'a
ocupatu mai multu de nesce lucruri, cari amenintia
autonomi'a patriei, precum es' delegatiunea si cestiu-
nea armatei, amedoue conc'urate in Vien'a. Numi-
ta partiti'a dîce mai departe, cã ea s'a aretatu totdeun'a
patri'a a spriginî guvernulu in caus'a reformeloru fo-
licitorie patriei.

Considerandu frecãrile aceste-a cu atentiune,
numai decatu conchide, cã precum guver-
nulu ar' dorî sê-si asigure majoritate in diet'a veni-
torie, asidè si partitulu lui Ghyczy-Tisza staruesce
in tote poterile a apucã frenele guvernarei; adeca
nulu si altulu tientescu a face presiune la alege-
re venitorie.

Fiindcã noi nu suntemu partenitori ai sistemu-
i fatalu dualisticu, care ne inundã cu atãte calami-
ti si sub a le cãrui auspiciu nece cã acceptãmu ce-
a bine, inregistrãmu disputele magiariloru fãra de
cei unu comentariu.

In dietele de d'in colo de Lait'a inca se fremen-
te elementulu slavicu cu celu nemtiescu. Precum in
Boemi'a, Moravi'a, Galici'a, asemene si in Crain'a, Ca-
runti'a si Triestu vedemu frecãri inversiunate. De si
aparintia elementulu slavu se vede calcatu prin
majoritatea maestrita nemtiesca, totu-si desvoltarea
pretinsiuniloru devinu d'in dî in dî mai
amenintatorie si casiuna guvernului ingrigiri mari.
Mercurile vasului dualisticu plesnescu unulu dupa
altulu, si federalismulu iè dimensiuni totu mai mari
si ocupa d'in ce in ce unu terenu mai solidu.

In diurnalulu „Reform“, D. Schuselka dã lec-
tiuni aspre magiariloru, cari cuteza a atacã cu o
arbitrarie ne mai pomenita justele pretinsiuni a le
magiariloru, moraviloru si in genere a le toturoru sla-
viloru. D. Schuselka aduce magiariloru aminte, cã
in 1860—1, pre candu boemi si slavii se luptau
cãtra patentei d'in faurariu, adeca cãtra centrali-
zãrii, magiarii bincuventau acãsta lupta a slaviloru;
cã astã-di magiarii, dupa ce si-au ajunsu scopulu si
castigatu totu ce au doritu, despretinescu si bat-
utescu aceea-si lupta a slaviloru, facandu-se cei
mai aprigi fantori ai centralismului despoticu.

Maresialulu dietei boeme provoca pre cei 81 de-
putati boemi, cari au datu declaratiunea cunoscuta,
in restempu de 14 dîle sê se infãtiseze la dieta;
cãtra cã fãra invoirea dietei declaratiunea loru
nu se pote susterne monarculu.

Cãtu de mari dimensiuni iau demonstratiunile
magiariloru si ale slaviloru, potemu vedè si d'in mi-
nistrulu tienutu la Sachsenfeld, la care s'au infãtisia-
15,000 de omeni, necomputandu-se acì corpora-
tiunile d'in tote partile slavice. Oratorii cei mai ce-
lebri tieneau discursuri fulminante de pre tribun'a
dieta. Dr. Bosnjac a facutu o motiune pentru con-
cederea toturoru slaviloru intr'unu corpu politicu. In

acestu mitingu s'au scosu la lumina decisiunile ur-
matorie: 1. limba natiunale in administratiune, in
afacerile basericesci si in teologia. 2. scole natiunale
de agricultura, metaseria, silvicultura, s. a. 3. Scole
natiunale poporale. 4. Unirea slaviloru intr'unu cor-
pu politicu natiunale.

Vedemu dara, cã *pronunciamentele* incepu a se
generalisã si la slavi, care este unu semnu invederatu,
cã ide'a natiunalitatei este in mare fierbere si rechia-
ma cu multa putere drepturile naturali. — A se luptã
contra acesteii idee este ratecire si orbã.

Diurnalele independinti franceze ne intarescu
in credinti'a, cã suntemu in ajunulu erumperei unui
rebelu. „Times“ comunica una scire d'in Parisu, in
intiesulu cãrei-a la frontier'a Franciei se planeza
loculu. La Vallenciennes, in suburbiulu Marly, s'a
datu ordinu aspru proprietariloru gradineloru pro-
vediuete cu chioscuri si pavilone, ca sê le derime nu-
mai de cãtu cu garduri cu totu. Belfort (numitu ar-
mement de sûreté) s'a provediutu cu 240 de tunuri.
Vediendu asemeni fapte, dîce ace'a scire, cine se va
mai potè indoi d'espere erumperea unui rebelu?

Diurnalele de Berolinu dîce, cã sistarea recrui-
tãrii s'a facutu d'in punctu de vedere economicu. „In-
dép. belge“ se declara in asemene intiesulu.

„Zkft“ ni aduce scirea, cã bulgarii, disciplinati,
armati si consolidati in Balcanu, au avutu de la 2 l.
e. pan' acum 6 lovituri cu turcii; acesti d'in urma
fura batuti, pre langa o pierdere de 620 de soldati.
Spitalele in Ruscincu, Samla, Widdin si Sistof suntu
pline de Turci raniti. — Caus'a Oriintelur' se vede a
fi in ajunulu deslegarei. — In Ispan'a se astepta o re-
scola generale contr'a dinastiei.

In locu de articulu de fondu. *)

Dupa scirea respandita de foiele magiare, cari
credemu cã — in acestu punctu — suntu bine infor-
mate, cãtra finea lunei curgatorie are a se tienè per-
tratãrea finale, in procesulu intentatu contr'a urdîto-
riloru pronunciamentulu. Deci este aproape
or'a, in care tribunalulu d'in Tergulu-Muresiului,
dupa atãte benevolisãri, va enuncisã sentinti'a a su-
pr'a capeteloru acelor'a, pre cari-au trasu innaintea
sa. — Cum va fi acea sentintia: convinsu-se-va fi
o. tribunalulu si prin elu o. ministerulu ungurescu,
sêu celu d'in urma prin celu de antãiu, d'in respun-
surile capetate si d'in o considerare mai de aproape a
lucrului, cã acelu pronunciamentu dupa dreptu si
dreptate nu pote cadè sub neci o pedepsa, sêu tri-
bunalu si ministeriu au remasu totu pre langa pare-
rile avute innainte de intentãrea procesului? nu sci-
mu, nici nu voimu a cercã. Scimu inse cã, fiindu ace-
lu pronunciamentu cuprinsulu justeloru pretinsiuni
a le natiunei romane, cei trasi innaintea tribunalului
nu stau singuri, ci chiar' d'in motivulu acù amintitu,
ei sunt sustienuti de intrega natiunea romana, ai cãrei
fii credintiosi se grabira d'in tote laturile a-si aretã
consentimentulu loru cu pronunciamentulu d'in ce-
stiune. — Spre dovada, ne tienemu de strinsa
detorintia a aduce la publicitate numele totu-
roru acelor'u fii ai natiunei romane, cari si-
au aretatu pan'acum consentimentulu loru cu pro-
nunciamentulu pre calea diurnalului nostru, obser-
vandu acì, cã organele justitiei si-voru fi castigatu
cunoscintia despre ace'a, cã pre care cale si-au aretatu
consentimentulu loru cu cuprinsulu pronunciamen-
tulu acei barbati ai natiunei romane, cari nu si l'au
aretatu pre calea diurnalului nostru. Asidè, voru scì
acele organe, cã cei mai destinsi barbati ai natiunei
nostre s'au luptatu si se lupta pre fatia, in publicitate,
cu fruntea deschisa si cu armele dreptatei totu pen-

*) A se vedè nr. tr.

tru pretinsiunile natiunei romane cuprinse in pro-
nunciamentu, d'in care cauza una declarare
speciale a consentimentulu loru cu pronunciamen-
tulu ar' fi fostu cu totulu de prisosu. Organele amin-
tite voru aflã nume de aceste-a subscribe d'impreuna
cu altele la petitiunea Romaniloru suscernuta Maie-
statei Sale la 30 dec. 1866 si date publicitatei in nrii
57—70 ai acestui diurnal; acele-si organe voru scì
merge, daca nu mai departe, celu putienu pana la
1848, si apoi, vediendu, cã nu afla barbatu alu natiu-
nei romane, care sê nu fia sustienutu pretinsiunile
cuprinse in pronunciamentu, le va fi usioru a intentã
procesu toturoru barbatiloru nostri si prin ei intregi
natiuni romane, daca guvernulu ungurescu intr'ade-
veru afla crime in acele pretensiuni drepte si necon-
testabile.

Repetîmu deci in fati'a lunei pronunciamentulu
improcesuatu, aretãmu numele acelor'a, cari l'au sub-
scrisu pe *calea diurnalului nostru*, provocãmu la
acei-a cari l'au suscrisu si sustienutu pre alte cãli si
anume provocãmu la cei 1493 de onoratori romani
suscrisi la petitiunea susternuta Maie. Sale in 30
decembre 1866., si in numele dreptului si alu dre-
ptatei ceremu si pretindemu ca sentinti'a, ce se va
enunciã asupr'a celoru trasi inaintea tribunalului d'in
Tergulu-Muresiului, sê se estinda asupr'a toturoru!

Pronunciamentu:

Considerandu nemultumirea generale, considerandu
pericululu prea invederatu, in care ajunse natiunea
romana, limb'a si confesiunile ei, prin starea presente
a lucruriloru si nemultumirea provenitoria de acì, —
considerandu, cã acãsta d'in urma nu se pote dela-
tura, de cãtu punendu-se in vietia principiele de
egalitate, atãtu natiunale cãtu si confesionalu;

d'in detorintia cãtra patri'a si natiunea nostra,
cari suntu aruncate pre marginea unui abisu si nu se
potu mantui de cãtu prin multumirea justeloru pre-
tensiuni a le natiunei nostre, carea face majoritatea
precumpenitoria a locuitoriloru Traniei, declarã-
mu a stã neclatiti pre lunga principiele
si pretensiunile prochiamate serbator-
sce de natiunea romana in adunãrea ge-
nerale si legale de la 3/15 maiu 1848;

era in specie:

I. Ne pronunciamu pentru autonomi'a Tran-
silvaniei pre bazea dipl. leopoldine si a sanct.
pragmatece, — cu atãtu mai vertosu, cã si auton-
omi'a tiereloru croato-sclavone e recunoscuta, de si
relatiunea acelor'a cãtra Ungari'a a fostu cu totulu
diferita de a Traniei.

II. Ne pronunciamu pentru reactivãrea ar-
ticuliloru de lege adusi in diet'a de la Sa-
biiu 1863/4 prin ambii factori competenti ai legisla-
tiunei, sanctiunati de Maj., publicati si pusi in vietia,
prin cari articieli natiunea rom. s'a inar-
ticulatu ca natiune regnicolaria, limb'a si confe-
siunile ei s'au garantatu.

III. Ne pronunciamu pentru redeschiderea
dietei tranie, pre bazea unei adeverate repre-
sentatiuni poporale, dupa dreptu si conven-
tia, in sensulu votului datu de minoritatea rom. la
diet'a feudale d'in Clusiu, a. 1865. Cã noi diet'a pe-
stana nu o potemu considerã indrepta-
tita a face legi valide pentru Tranie,
neci pre transilvanii, ce pote voru fi
siedindu intr'insa, de reprezentanti le-
gali ai tieriei nostre.

Fiindu cã intru impregiurãrile presenti, nu
ne-a remasu altu terenu pentru a casti-
gã incuvenintiãre si valore convictiu-
niloru nostre politice, ne restringemu
la descoperirea loru pre calea publici-
tatei, ca celu pucinu estu modif sê ne plenimu de-
torinti'a de cetatieni, nesuindu totu una-data si a face
unu servitiu regimului prin descoperirea franca a
nemultumiriloru provenitorie d'in purcederea dinsu-
lui intru afacerile Traniei.

Blasiu, 2/15 1868.

(Urmeza suscrierile, cari credemu cã sunt pan'
acum bine cunoacute celoru ce se cuvine sê le scia.)

*Si noi, intielegint' a romana d'in partile campestre ale coltului, Turd'a, primam de alu nostru pronunciamen-
tulu de susu, si dechiarâmu stabiliminte fruncu inaintea
lumei intregi: câ acel'a este intru tote estuculu animei
nostre si a intregului poporu romanu.*

Datu in lun'a lui iuniu 1868.

Dr. Ratiu, mp.; Georgiu Lazaru mp., vprotopopu alu tract. Beilului; Ioanu Moga mp., parocu gr. cat. in Trithiu-de-susu; Demetriu Petricasiu mp., parocu gr. cat. alu San-Craiuului; Petru Ales. Vlassa mp., parocu gr. cat. alu Ghirisiului; Gregoriu Germanu mp., parocu gr. cat. in Grindu-Cristuru; Simione Popu mp., parocu gr. cat. alu Trithiului-de giosu; Ioanu Suciu mp., parocu gr. cat. in Cheti'a; Nicolau Deacu mp., parocu in Taureni; Alesandru Ilianu mp., parocu gr. cat. in San-Martinu; Nicolau Tamasiu mp., parocu in Grindu; Nicolau Moldovanu mp., parocu gr. cat. alu Cicudiului; Nicolau Moinariu mp., parocu gr. cat. alu Beilului; Iosifu Coltru mp., preutu unitu alu Lunei-de-Ariesiu; Gavrilu Papp mp., parocu gr. cat. in Urc'a-de-Campia; Ioane Tierenanu mp., teologu abs.; Ioanu Gabudeanu mp., teologu in IVauu; Teofilu Popu mp., preutu unitu alu Hadareului; Mihaile Vlassa mp.; parocu gr. cat. alu Cocului; Samuele Vlassa Laslo mp., protopopulu Pocegei si parocu gr. cat. in Indolu; Iosifu Munteanu mp.; docente in Indolu; Ioanu Hudre mp. proprietariu in Indolu; Iacobu Fodoreanu mp., cooperatoru gr. cat. in Surducu; Ioanu Morariu mp., parocu in Bicalatu; Ioanu Onisie mp.; Iacobu Bordanu mp., parocu gr.; Filoteu Munteanu mp., par. gr. cat.; Demetriu Vutca mp., par. gr. cat. alu Magurei; Monu Vutca mp., propr.; Basiliu Lucaci mp., par. gr. cat. alu Iarei; Ioanu Lucaci mp.; Basiliu Lucaci mp.; Mihaile Grecu Iliu mp.; Ioanu Samoilu mp.; Gavrilu Hideg mp.; Petru Onisia mp.; Vasiliu Hossu mp.; parocu in Schiopi; Iacobu Hossu mp., docente in Schiopi; Gregoriu Hossu mp., cantore in Schiopi; Danielu Cremine mp., parocu gr. cat. in Scagagi'a; Ioanu Partila mp., docente gr. cat. in Belior'a.

*Ne dechiarâmu serbatoresce pre langa Pronunciamen-
tulu intielegintiei romane d'in Blasiu si giuru, rein-
noitu si intaritu la 15 maiu a. c., si primimu de a le no-
stre tote justele pretensiuni indegetate in acel'a-si.*

Datu Lapusiulu-Ungurescu, 5 iuliu 1868.

Vasiliu Cosma mp., vice-protopopu si proprietariu; Ioane Pasca mp., proprietariu in Lapusiulu-Romanu, Vasiliu Andreiu mp., parocu in Corneni si proprietariu; Augustinu Sighiarto mp., notariu comunale si proprietariu; Aurelie Manu mp., invetiatoriu si proprietariu; Arsente Ciceu mp., notariu si proprietariu; Petru Conezisiu mp., docente in Bl. Poian'a si proprietariu; Teodoru Rosiu mp., invetiatoriu normalu si proprietariu; Ioanu Popu mp., proprietariu; Vasiliu Siuteu mp., invetiatoriu si proprietariu; Teodoru Gavrusiu mp., notariu si proprietariu; Nicolau Cosma de Rogozu mp., notariu si proprietariu; Gavrilu Cupsiu mp., proprietariu; Andreiu Bede mp., parocu si proprietariu; Vasiliu Mustea mp., propriet. in mai multe comune; Macaveiu Papp mp., propriet. mare; Ioanu Iuga de Salasiulu-Romanescu si proprietariu; Atanasiu Georgiu de Tekerespatak mp., invetiatoriu si proprietariu; Dumitru Varn'a mp. parocu gr. cat. si proprietariu; Constantin Bellu mp., invetiatoriu si proprietariu; Ioane Must'a mp., proprietariu; Gavrilu Sliamu mp., docente si proprietariu; Iliu Horogosiu mp., parocu Poenei-Porcului; Georgiu Cristea mp., notariu si proprietariu, Gavrilu Ladoru mp., parocu si proprietariu in Chiuesti; Gavrilu Made mp., parocu in Bab'a; Ioane Getilu mp., invetiatoriu si proprietariu; Georgiu Popu senior mp., notariu si proprietariu.

(Va urmâ.)

Unu cuventu romanescu

fatia cu situatiunea nostra presinte.

I.

In viet'i'a publica ca si in cea privata, in politica ca si in economia e folositoriu, ba necesariu, ca omulu d'in candu in candu sê priveasca inderetru la cele trecute, sê si traga sem'a cu intemplârile patite, fia bune fia rele, si sê cerce cu seriozitate dupa causele acelor, sê si faca asiè-dîcundu bilanti'a erogatele acelor, sê si viora-care inderetru bunu trebe sê si direga firele planuriloru sale placmuite pentru viitoriu pururea cu ocilind'a trecutului, mai alesu a trecutului celui mai recente, a mana. Altmintea va incurge lesne periculu, de a-si vedè trebile economiei sale politice stagnandu, sê in casu si mai reu dandu chiar' inderetru, defacandu-se si resipandu-se preste nopte, ca pandi'a Penelopei, totu ce a fostu tiesutu si edificatu preste dî cu multa truda si ostenela.

Modestele aceste sînturi nu-si aroga dreptulu, de a trece cumva de estuiri a nu sciu ce politice inalte; elese multiamesu cu sortea de a fi privite ca opiniunea privata a unui sinceru Romanu, carele nu pote sê nu sufera cu iubit'a natiune suferinda, si carele s'ar' tiendè pre ferice, daca ordurile presinti ar' provoca nesce pene mai agere si mai dibace spre a ne luminà situatiunea si a ne aretà calea mantuirei. Togm'a de aceea nece nu vomu lasà intr'insele sê defileze pre d'inaintea ochiloru mintei nostre d'intre evenimentele

câte au trecut mai decurundu preste capulu natiunei romane, tote pana intr'un'a; o atare revista generala se tiene de resortiulu istoriei, si pote sio-va face de sine si bunulu cititoriu. Mai virtosu noi ne vomu margini a semnalà si atinge numai ca de esemplu câte-va templâri mai de capetenia, pentru ca d'intr'insele si legatur'a cu d'insele sê ne facemu cu respectu la tîenut'a politica observata de natiunea romana nescari deductiuni si indegetâri, curatu d'in punctulu nostru de vedere individuale.

Aceste premitiendu-le, sê ne apucâmu de cele propuse.

Nu incupe indoiela, câ vin'a principale a puse-tiunei politice nefavorabili, in carea ne aflâmu asta-di noi Romanii in imperiulu austro-magiaru, o porta chiar' acestu sistem dualisticu nefericitu si nefericitoriu, alu carui punctu de manecare si base de esistintia nu mai suntu pentru nimene misteriu, candu tota lumea scie, câ elu tînde a stabili egemoni'a si domnirea elementelor germanu si magiaru preste cele-alaite natiunalitâti ale poliglotei Austrie. Sub acestu sistem nedreptu in gradulu supremu natiunile d'in monarchia, pre cari Creatoriulu nu le-a invrednicitu a se nasce de germane ori magiare, pentru scopulu si in urmarea fanatisatei politice de desnatiunalizare a despuitoriloru, suntu devenite aproape la starea de Eloti ai Spartei vechie sêu de Parias d'in Indi'a. Pentru ajungerea scopului memoratu si pentru realizarea planuriloru sale ulteriori egemoniloru nostri si midiu-locele cele mai neierate intr'o constitutiune adeverata li suntu sante, numai daca ele ducu la tîenta: promisiunile cele mai serbatoresce facute in audiulu lui in secolu mai serbatoresce tramate si se dauitaci; magiarisarea instituteloru de invetiamentu incepe a se pune in lucrare, deregatoriu romani fâra nece unu temeiu ci pentru singuru numele de romanu se scotu de-a-valm'a d'in deregatoria, sêu se pensiuneza ca in batjocura; imunitatea ablegatiile e devenita nula; legi santiunate de monarculu se delatura ca netrebnece si nevalide; ba chiar' si sant'a si etern'a dreptate se pare a-si schimbà natur'a, asjè câtu diein'a Themis in Magiar'a mare de adi n'ar mai veni simbolisata cu ochii legati, ca la Grecii antici, fiindcâ d'ins'a la noi are lipsa sê veda, câ in care cumpena a dreptatei se afla caus'a fostului iobagiu romanu si in carea a domnului de pamentu magiaru? pentru ca sê asepe in cumpen'a cestui d'in urma — dupa cumu esperint'a documenteaza cu sute si mii de esemple de acestea, mai alesu in nefericit'a Transilvania, acest'a Irlandia noua Austriaca.

Se dîce inse, si dora nu fâra multu adeveru, câ fia-ce poporu si-merita guvernulu, ce-lu guverna si sortea, carea-lu apesa; pentru câ unde nu se gasescu sierbi si sclavi, acolo nu potu se fia nece domnitori sêu stapani. Amesuratu acestei-a dora nu va fi considerata ca fâra cale intrebarea: ore nu cade si chiaru asupra nostra macaru o partecica d'in culpa, nu suntu ore încâtu-va si noi de vina, de politic'a interna se desvolta si purcede a se desvoltà mereu intr'unu modu asiè de nefavoratoriu fatia cu noi Romanii? Si noue ni se pare, câ, fâra de a scari câtu-si de pucinu d'in valoarea adeverata si d'in meritulu necontestabilu alu actiuniloru politice intrèprinse in cesti doi trei ani ultimi de ore-câti barbati premeritati ai nostri, respunsulu la intrebarea premisa ar' avè sê sune afirmativu.

Câ-ci adeveratu, câ indata la ivirea crisei politice, ce a nascutu monstruosulu fetu alu dualismului germano-magiaru, barbati nostri conducutori s'au grabitu a protestà pre langa drepturile natiunei nostre formulate in legile d'in 186^{3/4}, inaintandu la locurile mai inalte represintatiunea d'in 30 decembre 1866, concomitata de cele 37 (39) plenipotintie; ore inse ingrigitu-ne-amu totodata, ca o parte d'in mandantii acelor plenipotintie cu câte-va septemane mai tardîu sê nu-si demintiesca subscrierile, unii prin celebrarea de „Te Deum“-uri, alții prin altfelu de portare neconforme? Macarcâ noi sumentu incredintiatu. câ pre langa desvoltarea noi activitâti mai marisore si mai disciplinate inlainturulu partidei natiunali, tote acele contradicteri s'aru fi potutu pre usioru impedeçâ. *) — Dreptu câ mai incolo d'in midiloculu partidei romane luptatoria pre langa autonomi'a legale a Transilvaniei — si de ast'a se tiene fâra indoiela maioritetea departe precumpenitoria a Romaniloru de anima si sentimente curate **) s'au auditu

*) Unu amicu ne asigura, câ famosulu „Te-Deum“ gherlanu, motivatu si sprigionitu mai alesu de doi dd. capitularisti, inca cercustarei acestei-a avemu de a-lu multiam; de orace d'intre barbati nostri natiunali d'in Gherl'a nestandu pre atunci dora chiaru nece unulu in comodu epistolaru cu vreunu corifeu politicu de alu nostru, estmodu partid'a natiunale in consistoriu sub impresiunea denumirei ministeriului magiaru si fatia cu motivarea memorata n'a sciutu ce atitudine se iee.

Ref.
**) In punctulu acest'a nu cunoscemu neci o maioritete si neci o minoritate. Convingerea nostra basata pre fapte este, câ indata la natiunea romana s'a luptatu si se lupta pentru autonomi'a legale a Tranniei; pentru câ cei ce tacura si mai tacu inca nu se potu considerà nice de câtu cu contrari ai acestei drepte pretensiuni; celu multu ei arsta unu indiferen-

tu odata voci ca acele, cumcâ deputatii rom. transilv. au mersu la Pest'a numai singuru pentru actulu incoronarei si cumcâ alta ceea n'au ce cautà in diet'a Ungariei, pre carea nu o recunoscemu de competente pentru afaccrile ardelenesci; dar apoi intreprin'amu si aplicat'amu ore mesurele trebuintose moralicece, pre acci dd. deputati sê-i constringemu moralicece, ca au sê lucre in consuetu cu programulu natiunale, au la d'in contra ca omeni de omenia sê si depuna de buna voia mandatulu? — Ne-amu bucuratu mai de parte toti cei binsentitori de nou'a manifestare a credintiei nostre politice neclatite si nestramutate, ce se templâ prin pronunciamentulu blasianu de la Iasi maiu; câti inse si d'in câte tîenuturi ale latei romane nime ne-amu fostu grabitu a ne respicà atunci in prospetu alipirea câtra si centirea cu acelu simbolu politicu natiunale? Ba ce graescu? Ne cumu sê ne fimu grabitu a ne dechiarà, dar nece macaru unu telegramu de 20 de cuvente nu i-a fostu tocatu nimeniu prin capu a tramite despre acelu actu momentosu cutarui diurnalu germanu mai mare; încâtu daca nu ne faceà sierbitiu o foia guvernamentale magiara, luandu notitia despre d'insulu, care notitia tre-cu apoi si in foiele germane d'in Vien'a, pronunciamentulu potea sê treca éca asiè, ca-si-candu nece n'ar fi esistatu vreodata, fâra de a face cea mai mica stâra in tiera si in lume. Intr'adeveru i-vine omului sê dîca, câ in acest'a privintu sumentu detori chiaru cu multiam in regimulu magiaru, pentru câ tragundu mai tîenuturi a cetare judecatorasca pre re-lactore „Gaz. Transilv.“, cumu si pre canonicii si profesorii blasiani, ne dede estmodu ocaziune spre a ne indreptà macaru acest'a erore!

Ci nu mai purcedemu a enumerà si alte actiuni politice de ale nostre. Ajungu acestea pucine spre a aflà, pre temeiuulu unei seriose, impariali si sincere meditaciuni asupr'a acelor'a, si a constata doue gresiele principali in tîenut'a nostra politica d'in timpu cei mai prospeti. Acestea suntu: 1) câ noi nicaiuri n'amu desvoltatu activitatei cutarci actiuni si nicaiuri atâta, câta dupa poterile nostre, dest' marginite in sine si marginite prin mesurele constitutiunali-absolutistice, amu fi potutu desvoltà; 2) câ si acest'a activitate pucintica a fostu mai de totu lipsita de disciplina.

Aici repetim' urasi, câ e departe de noi a vî sê scarimu si se detragemu baremu câtu e negru sub unghia d'in valoarea si insemnateea, ce o posedu nenegabilu diversele manifestatiuni romane, insemnate cu diverse ocaziuni, pentru reclamarea drepturiloru politice-natiunali, ce ne competiescu. Sê marturisim' inse cu sinceritate, câ de nu lipsia memoriale doue cerintie, manifestârile nostre natiunali ar' fi potutu sê reesa tote si pretotindeni cu multu mai eclatante si mai grandiose, cu multu mai impunerie adversariloru nostri, cari in acestu casu de bunsema n'aru fi cutezatu si n'aru fi potutu cutezà de timbreze acele manifestâri ca purcese numai de la „câti-va agitatori“, de la „una fractiune neimsemnata“, sêu plane de la „nesce juni nesocotiti.“ Bine câ ei dupa aceea sê desamagira numai cu atâtu mai amaru, noi inse trebe sê prescîndemu ori-ce umbra si ansa de la atari detorsuni, de la atari pretestâri, si estmodu se prevenim' diferite persecutiuni, prin cari singuraticiloru li-se casiuna demulteci chiaru si daune materiale.

Deci daca oftâmu, ca loviturele sistemului, carele tînde pre fatia si fâra vre-o sfiela a ne strivi natiunalmint: si carele spre acestu scopu are intru nemicu a ne strivi si materialmint, sê le paralizâmu cu succesu; daca vremu, ca mesureloru guvernamentali luate in contra nostra sê le tempim' ascutitulu si sê ni-le facemu mai pucinu stricatiune; daca dorim', ca cu justele nostre aspiratiuni sê ajungemu neci rociiti si sê salutâmu câtu mai curendu limanulu speratu cu nerabulare: atunci sê ne impulsâmu cu mieu cu mare si toti d'in tote pârtile spre o activitate mai potentiata, si sê lucrâmu mai cu deadinsulu si mei fâra pregetu in ceea ce privece inaintea binelui si a causei comuni natiunali. Sê desbracâmu fatalulu si omoritorulu indiferentismu, ce pare a fi coplesitu o parte insemnata d' n intielegint'i'a nostra. Barbati nostri, despre cari se scie câ asuda dî si nopte si sê trapeda in caus'a natiunale, atâtu cu gur'a prin adunârile ocaziunali câtu si cu pen'a pre capulu diurnalistice si preste totu alu literaturei, acceti bravi se potu numerà la noi pre degete. Ore inse numai atâtu de mare sê fia intre Romani numerulu acelor'a, despre cari se pote dîce cu dreptu cuventu, cumcâ „habent unde elament?“ Noi credemu d'incontra, câ tismu imputabilu, pentru ace'a inse tacerea loru documenta ca ei consimtiescu cu cei ce lucra. Parerea si atitudinea contraria (provenita d'in cause cunoscuta) a câtoru-va omeni, în câtu de mari, pana candu d'in partea natiunei nu s'a aretat neci unu consimtiementu pentru asemenea parere si atitudine, nu ne abate de locu de la convingerea de susu, pre langa care vomu remanè pana atunci-a, — pana candu nu vomu vedè autoritu si sustionatu pre fatia unu altu programu, vedè estmodu cunoscutulu programu natiunale, pre langa care ne luptâmu acuma de dieci de ani.

depinendu întielegintii nostri respectivi nepasarca, ca combatantiloru pre langa sant'a nostra causa natiunea ar' deveni de 10—20 de ori mai mare si mai impunetoria. In acest'a cohorte seu falanga santa dispana-se apoi numai o organizare întiepleta, manutena-se numai o disciplina ratiunabile, asiã câtu lucrarea fia-cârui medulariu, fia-carei pârti se consune in lucrarea corpului întregu si d'in activitate: ea pârti-bru totului se sucesca si se se stravedia asiã-dicun-du unu ce organicu, — si atunci pre terenulu lupte-loru nostre politice-natiunali, in butulu totororu opin-ãriloru malevole ale inimiciloru nostri, ne potemu acceptã in scurtu tempu la rezultate cu totulu altece, decâtu ce secerãmuru in cesti doi trei ani ultimi, ani, potere-amu dîce, ai fatalei discordia si neintielegeri între frati; atunci sortea nostra, nu ne indoimu, in arundu se va întorce spre mai bine.

Èra câ in ce tipu si modru si pre care cale se se organizãmuru si disciplinãmuru? despre acest'a ne vomu luã libertate a ne dã opiniunea individuale in numerulu urmatoriu.

Dentatu.

Natiunalitãtãile in Ungari'a*)

Si slavii de sudu (iugo-slavi)

II.

Miscarea natiunale a Slaviloru de sudu s'a nascutu d'intro reactiune contr'a miscãrii natiunale a Maghiariloru, precumu acest'a s'a nascutu d'in reactiunea contr'a încercãrilor de germanizare a Habsburgiloru. A atinge limb'a unui poporu este a lu-ofensã in ceea ce are mai sentibile. Elu va suferi sã-lu ucida la resbelu, dar' nu sã-lu-desnatiunalizeze. Daca unu cuceritoriu lu-macelaresce, elu lu-ierta. Incerce-se unu suveranu, ca sã-lu radice la o cultura mai inalta, a-i impune o idioma, elu se rescoldu cu furia si lu-restorna. Miscarea limbistica magiara dateza numai d'in secolulu d'in urma. Ca sã puna mai multa unitate in administrarea imperiului sãu poliglotu, imperatulu Iosifu II. se silì, prin midiloculu scolorulu, a face pre tote poporele sale sã invetie limb'a germana. Ungurii, gat'a a se revoltã, incepura, ca manifestare anti-germana, sã cultive limb'a lor, pana atunci prea neglesca, pentru cã tote afacerile publice se tratau in latinesce, si omenii cu stare citeau numai nemtiesce si frantiuzesce. Ori-ce miscare natiunale este insocita de o deşteptare literaria, mai antãiu pentru cã astu-felu se afirma o rasa in fati'a strainului, si apoi pentru cã prin scrieri si poesie se respandesce o idea noua. La finea secululu trecutulu se ivì in Ungari'a o pleiada (gramada) de scriitori si de poeti. Nicolau Révai publicã lucrãri importante a supr'a gramatice si anticitãtiloru ungresce. Csokonay, compune primele poesie poporarie fãra nici o imitatiune clasica. Franciscu Kazinczy fondeza in 1791 primulu teatru ungrescu, traduce in limb'a sa materna principalele capete de opera d'in limbele straine, si meritã, ca aniversari'a sa, serbata in 1855, sã devina o serbator natiunale. Mai târdiu Alesandru Kisfaludy, Petrarca Ungariei, — Michaelu Vörösmarty, orgoliulu patriei sale, poetulu gloriiloru sale antice, pre a carui veduva a adoptatu-o poporul, dupa propunerea lui Deák, Erdélyi, care si-a datu misiunea de a adunã cantecele poporarie ale Maghiariloru, — Petöfi, poetulu inspiratu alu libertãtii si alu revolutiunii, Arany, a le carui poeme de o atingatoria simplicitate au petrunsu pana in fundulu campuriloru, si au fostu primite cu intusiasm chiaru de Serbi, de Slovaci si de Poloni, — istorici ca Horváth, romaniciari ca Jósika si Jókay, publicisti ca Eötvös, o multime de alti scriitori inca au permis Ungariei sã afirme, câ si d'insa aveã o literatura natiunale. Ace'a-si inspiratiune anima tote aceste scrieri, amorulu patriei si ur'a despotismulu strainu. Scriitoriulu Sealsfield face in privint'a acest'a o observatiune prea justa. „Poesi'a ungara se deosebesc pentru mine, dîce, de a Germaniloru pr'intro acest'a, cã este mai multu espresionea natiunei de câtu ace'a a individiloru.“ Candu in adeveru ace'a-si pasiune cuprinde tote animale, este naturale, ca cu mai multu sãu mai pucinu talentu scriitorii sã produca idee cari se asemena. Ca sã se dece unu centru evolutiunii literarie, se fundã o academia la 1827 d'in initiativa privata, si magnatii adusera subscrierile lor cu o generositate cu totulu anglo-sasona, care nu cunosce margini, candu este vorba de binele publicu. Eszterházy dete 80,000 franci, Károly 125,000, Batthiány 150,000, Széchenyi 160,000.

Pe câtu timpu Maghiarii se multamira a-si intari natiunalitatea si a o aperã contr'a incalcãrilor germanismulu, provocara simpatiele celoru-l-alte rase, ostile ca si d'insii centralisãrii guvernulu austriacu. Dupa cum observa d. Eötvös, in tota istori'a Ungariei nu se gasescu urme de rivalitãti natiunali. Tote rasele aperau patri'a comuna; Hunyadi era Romanu, Zrinyi, Croatu. Dificultãtãile se ivira, candu incepã a se întrebuintiã limb'a ungara in sinulu dietei. In secululu medianu, limb'a oficiale fusese latine-

sca; ca pastrã si mai in urma acestu caracteru, pentru cã, in calitatea sa de limba morta, aveã avantajulu de a nu umili nici un'a d'in idiomele nove. Afacerile se tratau in latinesce chiaru in adunãrile comitatelor; limbele ungara, croata, romana, se vorbiau ca idiome neisemnate de locuitorii d'in localitãti seu d'in provincie, si se aflau pe unu picioru de o perfecta egalitate; dar daca limb'a magiara era sã fia întrebuintiata de aci înainte, ea deveniã dialectulu domnitoriu, si tota lumea era obligata a o invetia fãra de mormaire; Slavii, Romanii, cunoscendu numai limb'a lor maternã, erã isbiti de necapacitate politica.

Propunerea de a întrebuintiã de aci înainte limb'a ungara ca oficiale se faci pentru prim'a ora in diet'a de la 1830. Miscarea natiunale a Slaviloru de sudu se descãã indatã. Circumstantiele, este adevratu, i impingeau la acest'a. Liberarea Greciei, cestiunile de rasa desbatute scotosu de invetiãtii germani, ideele democratice respandite in tota Europa de revolutiunea d'in 1830, pregãtiserã deşteptarea, aceea ce se numã atunci ilirismu, pentru cã scaunulu agitãtiunii era in vechiele provincie iliriane constituite de Napoleone. Unu diariu croatu aparã in 1835 sub numele de Novine Horvatzke. O asociare de patrioti Slavofili se formase, ca sã radice i-liom'a maternã, sã o curatie, sã o cultive. Ei adoptara ca limba literaria dialectulu clasicu d'in Ragusa, care infloreã in secululu XIV, si servise la compunerea tragediiloru, poemelor, idileloru. d'in cari prea pucine au scapatu la cutremurulu d'in 1667. O societate de citire se stabili la Zagrabia. Multi scriitori si-facura o detoria patriotica, publicandu brosiure si cãrti a supr'a totororu subiectelor, ce poteau interesã pe compatriotii lor. Banulu protegiã acestã deşteptare literaria, si guvernulu austriacu nu i-se aretã ostile, cã-ci sperã sã gasesca intr'insa conformu politicele sale traditionali unu mid-locu de a tienã in frãu pe Maghiari. In capulu miscãrii iliriane se aflau doi barbati distinsi, comitele Iancu Draskowitch, magnatu avutu, care voiã sã apere traditionile provinciale si autonomiã tierci, si poetulu Ludovicu Gay, a le carui sperantie erau mai intinse si care cugetã sã reconstitue imperiulu serbu.

La 1843, diet'a ungresca, deschisa de imperatulu Franciscu in persona, otari, cã numai limb'a magiara cauta sã fia întrebuintiata pe viitoriu nu numai in dieta, in comitate, in curtile de justitia, darã chiar' in afacerile comunale si eclesiastice, precum in registrarea acteloru stãrii civile. Acest'a otarire provocã indignarea si furi'a totororu poporatiuniloru slave ale regatulu. Deja Kolar, poetulu slovacu proclama idealulu panslavismulu. Maghiarii, nemultumiti a aperã numai natiunalitatea lor contr'a Germaniloru, pretindeau sã o impuna raseloru vecine. — Ei, cari nu voiserã cu nici unu pretiu sã se lase a se germanisa, pretindeau acum sã magiarizeze pe toti cci-l-alti.

La diet'a d'in 1847 o noua lege fu propusa, mai rigurosa iaca de câtu cea precedentã; ea faceã limb'a magiara obligatoria in tote scolele regatulu, chiar' in acelea d'in tiercele slave. Croatii se poteau servi cu latinesce inca siese ani; dupa acestu terminu, ungresca era singur'a limb'a autorizata; câtu despre idioma iliriana, era cu totulu proscrisa d'in ori-ce întrebuintiare publica. Liberalii Unguri se aretãu a supr'a acestui puntu cei mai intoleranti d'intro toti. In ochii lor patriotii Slavi erau nisce tradatori, cari voiau sã desmaduleze patri'a, si credeau in sinceritate, cã singurulu midilocu de a dejucã culpabilile loru intrige era de a impune totororu o limba comuna, destinata a adaogi poterea de ccesione a Statulu. Ei nu întielegeau, cã nimicu nu e mai periculosu pentru o tierca, de câtu a face sã se nasca intr'insa partite avendu unu interesu superioru mantinerii unitãtii natiunale, Slavii erau legati de Ungari'a prin'suvenirile trecutulu, darã erau multu mai legati de natiunalitatea lor. Era o ciudata orbire si o mare imprudintia a-i silì, sã alegea între patri'a si ras'a lor. Unii Unguri întielegeau acest'a forte bine, între altii Széchenyi. „Noi maghiarii, dîcea elu, nu apretiumu in nebuni'a nostra pe slavi si totu ce facu ei in favorea natiunalitãtii lor, fiindu cã credemu, cã singurulu loru scopu este a se despartì de coron'a St. Stefanu. CREDU, cã potu afirmã, cã strivimu entusiasmulu Slaviloru intr'unu modu brutale, cu o severitate cu totulu orientale, cu o nedreptate adevratu asiatica. — Este ore acest'a nobile, cavalerescu si pote ore avè unu bunu sfarsitu?“ — In 1848, candu diet'a voiã sã impuna Crotiloru, in lips'a limbei ungare, întrebuintiarea celei latine, comitele Ludovicu Batthyani, capulu opusetiunii, strigã in midiloculu murmureloru ostile ale galeriiloru: „Nu este ore contrariu ori-carei bune politice, sentiulu comunu, ori-carui principiu de ecitate, a silì pe Croati sã întrebuintieze o limba morta in loculu limbei lor. Aru fi unu actu de tirania, de care n'avemu esemplu in istoria. Cuceritori au potutu impune invinsiloru idioma lor, dar nici o data nici o natiune n'a fostu silita a se servi cu o limba morta. Natiunalitatea nostra esiste, acest'a este unu faptu; ceea ce trebuie sã

desvoltãmu este constitutiunea nostra, libertãtãile nostre. Sã scimu a ne concilia afectiunea fratiloru nostri d'in Croati'a, si voru unì silintiele lor cu ale nostre, ca sã asicurmuru regenerarea patriei nostre comune.“ Aceste consilie întieplete nu fura ascultate. Ultra-Maghiarii infuriara pe Slavi pr'intro seria de mesure superatorie puse in lucrare de la 1842 pana la 1848, ca sã impuna pretotindenii întrebuintiarea idiomei lor.*)

Se scie, cumu se folosi Austri'a de ur'a violinte, care se nascu in anim'a Slaviloru, Crotiloru si Romaniloru d'in caus'a acestoru mesure. Resbelulu Ungariei d'in 1849 fu in adeveru unu resbelu de limbe. In momentul d'in urma o deputatiune de Serbi veni sã roge pre Kossuth a respectã natiunalitatea lor. „Statulu, respunde elu, nu recunosc in regatu de câtu o singura natiunalitate, natiunalitatea ungresca; tote cele-l-alte agitãtiuni pretinse natiunali voru fi strivite cu armele.“ Diet'a recunosc in fine gresei'a sa, candu era prè târdiu, si in ajunulu de a se disolvì, la apropiarea armatelor rusesci, ea proclamã principiu egalitãtii de drepturi a totororu raselor.

Care era program'a Slaviloru de sudu? Cu ce sperantia luasera armele, ca sã respinga pe magiari cu pretiulu celui mai curatu sange alu lor? Este lesne a raspunde la aceste cestiuni, cã-ci dorintiele acestoru poporatiuni au fostu lamuritu exprimate in acte oficiale. Inca de la finea lui martiu 1848, in momentul, candu miscarea revolutiunaria faceã ocolulu Europei, o numerosa adunare de delegati ai celoru trei regate Croati'a, Slavoni'a si Dalmati'a, avu locu la Zagrabia si formulã cererile sale, cari fura supuse imperatulu; apoi diet'a, deschisa in lun'a lui iuniu, espuse conditionile invoirei, ce se poteã face cu Ungari'a. Èta resumatulu acestoru importante documinte. 1) Pentru a formã regatulu triunitariu, cauta sã se unesca Dalmati'a cu Croati'a si Slavoni'a, cã-ci regatulu Dalmatiei, inca d'in cele d'antãie tempuri ale secolulu medianu, complectã unitatea teritoriale a celoru alte doue regate. Mai multi d'in vechii regi ai Ungariei au fostu incoronati in Dalmati'a; banulu faceã donatiuni in acest'a tierca; numai in virtutea acestoru drepturi a dobenditu Austri'a acest'a provincia, deja cucerita in 1814 de regimintele croate; in fine diplom'a d'in 1830 a incoronãrii imperatulu recunosc unitatea regatulu triunitaru. Insul'a Mur, locuita numai de Slavi, teritoriulu graniceriloru Croati si Slavoni, districtulu litorale (tiurmurenu) Fiume si Buccari voru fi incorporate definitivu cu regatulu întreit si unicu, d'in care au facutu parte la inceputu. Acestu regatu va potè sã se unesca printr'o legatura federale cu voivodin'a Serbiei, si sã întretiena relatiuni oficiale cu districtele slave d'in Carintia, Carnioli'a si Istri'a. Daca pârtile vechiei Croatie, cari sunt acum supuse Turciei, se voru întorce la coron'a St. Stefanu, ele voru fi asemenea anesate regatulu întreit si unicu.

„Rom.“

Emile de Laveleye.

(Va urmã.)

Varietãti.

* (Cetimu in *El Principado*, diariu ce se publica in Barcelona.) „Se afla in acestu orasiu ilustratulu june Romanu d. Andreiu Vizanti, carele a finitu cu mare succesu studiile literarie, pentru cari a fostu stipendiatu de guvernulu sãu, si se întorce acum la Bucuresci cu gradulu de Licentiatu in Filosofia si Litere.“

* (Convorbiri literarie,) nr. 12, d'in 15 augusta, contienu urmatoriile tratate: Rienzi, tragedia in cinci acte de S. L. Bodnãrescu; — Cultur'a natiunala de A. D. Xenopolu; — Poesie: Calulu cardinalulu Bathori, de V. Alesandri; Nu e bine pe pamentu, de D. L.

* (Resultatele secerisulu in anulu 1868.) In Franca s'a secerisulu s'a inchiaiatu. In partea nordvestica grãulu e bunu, ordiulu si ovesulu destulu de nefavorabilu. In partea de câtra apusu grãulu de midilocu, ordiulu si ovesulu preste mesura reu. In partea nordostica grãulu mai bunu decâtu midilocu, ordiulu si ovesulu bunisioru. In partea sudestica in unele cercuri secerisulu e bunu, in altele abiã a datu a opt'a sãu a diecea

*) Comitele I. Mayláth, in cartea sa Istori'a Austriei vorbece in terminii urmatori de acestu procedori nepolitice si nedrepte: „Situatiunea tierci era agravata de trist'a lupta a idiomelor. Voira de odata sã transforme in Maghiari 6 milioane de locuitori de alte rase. De era vorba de o discutiune de bani, tribunalele refusu sã pronuncie, daca socotelele nu erau facute in ungresce. Petitiunile scrise in nemtiesce seu in slavonesce nu erau nici chiaru primite, si scrisorile oficiale ale comitatelor croate erau tramise inapoi, daca adresele erau scrise in latinesce. Tote inscriptiunile de casatoria, de nascere, de morte, cautau sã fia facute in ungresce, chiaru in comunele, unde nimeni nu întielegeã acestã limba. Candu se cereau ostracte d'in registre de parohie, ca sã servesca in strainatate, era opritu de a alaturã o traducere, chiaru de cereau pârtile interesate. Pastorii erau obligati a predicã in ungresce o domineca d'in trei, fia sãu nu întielesi de turm'a lor. Pana si in districtele curatu slave, copiii trebuiau sã invetie pe d'in afara catechismulu in ungresce. Se impuneau comunelor predicatori maghiari, si celu ce reclama era batutu, sub cuventu cã demnitatea natiunale era compromisa. Aceste nedreptãti intaritu forte pe bietii Slovaci, si nici unu magnatu nu luã aperarea lor, afara de comitele Stefanu Széchenyi si mine.

*) A se vedè nr. tr.

parte d'in terminulu midilocu. In Franci'a interioara grâuul a produsu ce-va mai multu de câtu cantitatea de midilocu, ordiulu si ovesulu a suferitu tare. Prin urmare pretiurile grâuului au scadiutu in modu insemnatu. In Parisu se vinde saculu de 120 chili, grâu finu, cu 39 franci, (asiè dara metiulu de Vien'a, de 84—87 pundi vienesi cu 15 franci loco Parisu), se ascepta inse preste totu, câ cei 100 chili (ce-va mai multu de câtu doui meti austriaci) se voru potè cumpèrâ mai lesne de 30 franci. Secerisiulu aeestu-a ar' scaritià fàra indoiela pretiurile cerealieloru in modu insemnatu, deca secerisiulu precedentu aru fi fostu forte bogatu; d'in a. 1867 inse nu remane nimicu si asiè pretiulu de 28 franci pentru 100 chili, calitate buna, se pote tienè constantu.

Elveti'a nici in casulu celu mai favorabilu nu e in stare a satisfacè lipseloru tierei prin productiunea propria. — Prospectele de secerisiu de estu anu sunt indestulitorie, dar' se pote presupune cu siguretate, câ Elveti'a va trebui sè importe cerealie pentru 30 milioane de franci, si câ si estu anu cerealiile Austriei nu voru fi cautate.

In Prusi'a, Sasoni'a, Anover'a, Hesi'a si Schleswig-Holstein grâuul e forte bunu; in Brandenburg, Pomernu, Silesi'a si Westfali'a numai secara de midilocu; in Sasoni'a si Westfali'a, forte bunu, in Prusi'a, Anover'a si Hesi'a bunu, in celealte provincie abiè de midilocu. Ordiulu si ovesulu numai in Hesi'a sunt imbucuratorie, in celealte pârti sunt rele. Fructele pastaiose in Prusi'a, Anover'a, Westfali'a, Hesi'a si Holstein bune, in celealte provincie numai de midilocu. Cartofii si fructele pastaiose mai preste totu bune. Morcovii si plantele de nutretiu nu indestulescu in Prusi'a de câtra resaritu, afara de districtulu Gumbinen, celealte fructe forte bune.

In Germani'a de sudu si interiora, pre cum langa Rinu, grâuul forte bunu, secar'a a cam suferitu, ovesulu bunu, trifoiulu si nutretiuulu in abundantiã. Cartofii forte buni.

In Rusi'a, care e celu mai mare concurentu alu Austriei in esportulu cerealieloru, in guvernamentulu Jecaterinoslaw scerisiulu e bunu, in guvernamentulu Ssaratow starea cerealieloru inca promite secerisiu bogatu. — In Podoli'a, unde se asceptã secerisiu reu, grâuul contine grauntie pline si grele. In Ucrani'a rezultate escelinti, prin aparinti'a unui insectu s'au nimicitu cerealie in valoare de mai multe milioane. In Rusi'a meridiana, mai vertosu in roionulu Odesei, secerisiulu grâuului abiè de jumetate bunu; calitatea escelinte. Fructele veratece in tienutulu Girchei dau secerisiu de midilocu, in tienutulu Arnautcei indestulitoriu. Secerisiulu secarei, ordiului si ovesului de midilocu; semenaturele de inu nu prè bune. In Besarabi'a semenatur'a de erna indestulitoria; cerealiile de vera au suferitu dauna prin insecte; porumbulu (cucuruzulu), canep'a, cartofii, legumelè bune; vinu, tabacu, pome destule, inulu neindestulitoriu. D'in tienutulu Mosevei sciri rele. In lun'a lui maiu si iuniu seceta, acum ploia. In Volhini'a secar'a de midilocu. In guvernamentulu Olonez caldur'a mare a arsu vegetatiunea, in Pultav'a ploia prè târdia. — In regatulu Poloniei fructele de erna rele, grâuul bunu; secerisiulu ca anulu trecut.

In Itali'a, Piemontu, Lombardi'a, Veneti'a, Liguri'a si Marcele secerisiulu nu e tocmai nefavorabilu; in Itali'a meridiana ploiele multe au causatu dauna in grâu, ordiu si ovesu. In Sicili'a, afara de districtele litorale, olivii si vicle forte bogate.

In Danemarc'a semenatur'a de erna mai multu buna, secar'a si grâuul forte productive. Rapi'ta a produsu de 10—16 ori atât'a; cerealiile de primavera voru produce numai a trei'a parte sèu jumetate, ca intr'alti ani.

In Niederlandi'a mai tote speciele de fructe si legumile de gradina bune.

In Britani'a-Mare grâuul a produsu mai multu de câtu in anulu trecut. Altcum secerisiulu stã 20% sub terminulu midilocu. Nutretiuulu stã forte reu.

In Nordamerica, care inca concure cu noi in esportulu cerealieloru, recolt'a porumbului (cucuruzulu), afara de Indian'a si Ohio, buna. Grâuul a produsu mai multu de câtu anulu trecut, in tote staturile, afara de Vermontu, Connecticutu, Carolini'a, Georgi'a, Florid'a, Alabam'a, Mississipi, Texas si Nebrasc'a. Secar'a, ovesulu, ordiulu promitu preste totu recolta buna, asemenea cartofii.

In Romani'a recolt'a grâuului a fostu tocmai asiè de bogata, ca anulu trecut, calitatea e mai putienu indestulitoria. Ordiulu si ovesulu numai de midilocu; porumbulu promite recolta bogata.

In Austri'a rezultatele recoltei sunt urmatoriele: In Boemi'a grâuul a produsu doue pârti d'in trei, secar'a ce-va mai multu de jumetate, ordiulu jumetate, ovesulu $\frac{3}{4}$ pana la $\frac{2}{3}$; cartofii promitu recolta buna. Boemi'a nordica n'a produsu atât'a câtu sè-si acopere recerintiele. In Moravi'a recolta preste totu buna. In Silesi'a grâuul bunu, secar'a de midilocu, cartofii buni. In Austri'a superioara si inferioara cerealiile de erna au produsu mai bine de jumetate, recolt'a celor de vera numai midilocia; cartofii promitu recolta buna. In Stiri'a si Carnioli'a productiunea cerealieloru buna, in Carinthi'a numai de midilocu. In Galiti'a numai recolt'a grâuului a fostu buna, a secarei si ordiului rea; ovesulu de midilocu. In Bucovin'a recolt'a numai midilocia, afara de porumbu si cartofi, cari promitu productiune buna. In Dalmati'a recolt'a tuturor cerealieloru buna. In Ungari'a recolt'a cerealieloru numai de midilocu; porumbulu promite productiune forte buna. Calitatea grâuului si a ordiului nu prè buna. Recolt'a de estu anu cu multu mai rea de câtu anulu trecut; Ungari'a are cantități insemnate de cerealie, mai vertosu secara pentru esportu.

Sciri electrice.

Graz, 9 septembrie. Minoritatea slovena combatè adres'a de incredere câtra ministeriu si nega validitatea constitutiunei fatia cu dreptulu publicu alu Boemiei si cu persecutârile opusetiunei. In urmarea acèst'a s'a nascutu iritatiune mare in dieta si s'a amenatu desbaterea adresei pre mane.

New York, 8 septembrie. Langa fortulu Dogde s'a escutu una lupta intre trupele uniunei si intre indiani. Cei d'antâiu au perdutu patru morti si 17 vulnerati. Indianii au fostu batuti, perderea loru necunoscuta.

Linz, 9 septembrie. Diet'a a primitu adres'a câtra imperatulu cu 31 voturi contr'a 7, adres'a câtra ministeriu cu 31 voturi contr'a 8.

Salisburgu, 9 septembrie. Diet'a a primitu unanimu adres'a câtra imperatulu.

Parisu, 10 septembrie. Regin'a Angliei a sositu asta-di aici. Imperatulu sosese asta-di d'in Fontainebleau, dupa aceea curtea intrega pleca la Biaritz.

Innsbruck, 9 septembrie. Dr. Harun si consoti propunu subventiunarea scolei comerciale d'in midilocelè tierei, si votarea de stipendie, spre a cultivà invetiatori pentru scolele industriale.

Klagenfurt, 9 septembrie. Dr. Mertlitsch propune revisiunea legii de alegere pentru dieta. Nischelmitzer cere de la ministeriu desfiintarea feudeloru d'in Carinthi'a.

Parisu, 9 septembrie. „Monitoriu“ de asta-d scrie: Imperatulu a asistatu marti esperimentâriloru de puscatu ale artileriei si a facutu probe cu manevrele noue, ce se voru introduce la infanteria. După aceea a cercetatu asiediamintelè tuturoru corpuriloru si pretutindenea a fostu salutat cu entusiasmu.

Vien'a, 10 septembrie. Maiestătile sale pleca in 2 optovre la Leupolea, unde voru petrece optu dila. Imperatulu va ospità in Cracovi'a la Adamu Potocki, in Tarnovu la Sangusko, in Lancutu la Alfredu Potocki si in Przemysl la Sieminski.

Prag'a, 10 septembrie. Marsialulu supremu alu tierei a incunoscintiatu pre deputatii cechi, câ dichiaratiunea loru s'a impartitu intre membrii dietei; a dou'a cerintia a cehiloru, adeca comunicarea dichiaratiunei loru cu maiestatea sa, marsialulu tierei n'a potutu-o implini, pentru câ la acèst'a nu se afla indreptatitu fàra consensulu dietei Absentarea cehiloru de la dieta nu o pote recunoscè fundata in §.19 alu regulamentulu casei. Prin urmare provoca pre deputati, ca in decursu de 14 dila sè se infatîsiez in dieta, sèu sè si-motiveze absentarea; in casulu contrariu va fi constrinsu a procedè conformu § 19 d'in regulamentulu casei. — „Bohemi'a scrie, câ ministerulu Plener va inspectiunà linielè ferate ale Boemiei.

Gratz, 10 septembrie. Desbatendu-se adres'a Waser sustiene, câ in Stiri'a nu esiste cestiune slovena. Kaiserfeld, amintindu persecutârile presei d'in Boemi'a, dice: Tribunalele in nedependinti'a loru si-tien de detorintia a aperà fundamintele atacate ale statulu si societâtii. Inluentiarea tribunaleloru prin ministerulu de justitia e calumnia. — Adres'a se primese cu 48. voturi contr'a 4.

Parisu, 10 septembrie. „Memor. diplom.“ anuncia, câ Itali'a va provocà pre Franci'a sè si-retraga trupele d'in statulu papalu, si sè statorcesca una conventiune noua despre Rom'a.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumurilor de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dem. si la 8 ore — min. ser'a.
„ Posionu	„ 10 „ 24 „ „ 10 „ 51 „
„ Neuhäusel	„ 1 „ 23 „ diu'a, „ 1 „ 54 „ nôptea
„ Pest'a	„ 5 „ 19 „ d. m. „ 6 „ 31 „ deman.
„ Czegléd	„ 7 „ 54 „ „ „ 9 „ 14 „ „
„ Segedinu	„ 12 „ 12 „ nôptea, „ 2 „ 55 „ dup. m.
„ Temisior'a	„ 3 „ 55 „ dem. „ 7 „ 47 „ „
„ Jasenov'a	„ 8 „ 4 „ „ *)
„ Beseric'a-Alba	„ 8 „ 40 „ „
Sosescu in Baziasiu la	9 „ 10 „ „

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Baziasiu	pleca la 5 ore 55 min. d. a.
„ Beseric'a-Alba	„ 6 „ 27 „ „
„ Jasenov'a	„ 7 „ 6 „ „
„ Temisior'a	„ 10 „ 40 „ ser'a si la 7 ore 25 min. dem
„ Segedinu	„ 2 „ 26 „ nôptea „ 12 „ 53 „ diu'a
„ Czegléd	„ 6 „ 35 „ dem. „ 6 „ 21 „ d. a.
„ Pest'a	„ 9 „ 55 „ „ „ 9 „ 30 „ sér'a
„ Neuhäusel	„ 1 „ 52 „ diu'a „ 1 „ 8 „ nôpt.
„ Posionu	„ 4 „ 48 „ d. a. „ 4 „ 12 „ dem.
Sosescu in Vien'a	la 6 „ 36 „ „ „ 6 „ — „ „

Jasenov'a-Oraviti'a.

De la Jasenov'a	pleca la 8 ore 30 minute demaneti'a.
„ Jam	„ 9 „ 12 „ „
„ Racasdia	„ 10 „ 12 „ „
Sosescu in Oraviti'a la	10 „ 57 „ „

Oraviti'a-Jasenov'a.

De la Oraviti'a	pleca la 4 ore — minute dupa mediadi.
„ Racasdia	„ 4 „ 45 „ „
„ Jam	„ 5 „ 38 „ „
Sosescu in Jasenov'a la	6 „ — „ „

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute sera.
„ Pest'a	„ 6 „ 35 „ deman.
„ Czegléd	„ 9 „ 27 „ „
„ Püspök-Ladány*)	1 „ 58 „ dup. med.
Sosescu in Oradea	la 4 „ 38 „ „

*) Cale laterale duce la Dobritinu, unde sosescu la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Oradea	pleca la 10 ore 6 minute demaneti'a
Sosescu in Püspök-Ladány*)	„ 12 „ 48 „ diu'a
„ Czegléd	„ 5 „ 41 „ sér'a
„ Pest'a	„ 8 „ 37 „ „
„ Vien'a	„ 6 „ — „ demaneti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Arau.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	„ 6 „ 25 „ deman.
„ Czegléd	„ 9 „ 47 „ „
„ Szolnoco	„ 11 „ 2 „ „
Sosescu in Arau	la 5 „ — „ ser'a.

Arau-Vien'a.

De la Arau	pleca la 10 ore 15 minute demaneti'a
„ Solnoco	„ 4 „ 22 „ dupa mediadi.
Sosescu in Czegléd	la 5 „ 33 „ „
„ Pest'a	„ 8 „ 37 „ „
„ Vien'a	„ 6 „ — „ demaneti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a	pleca 4 ore 30 minute sér'a.
„ Salzburg	„ 1 „ — „ nôptea.
„ Monaco	„ 5 „ 45 deman.
„ Stuttgart	„ 11 „ 45 „ „
„ Mühlacker	„ 12 „ 55 diu'a.
„ Carlsruhe	„ 2 „ 10 dupa méd.
„ Strassburg	„ 5 „ 25 „ „
Sosescu in Paris	la 5 „ — „ demaneti'a.

Paris-Vien'a.

De la Paris	pleca la 8 ore 35 minute ser'a.
„ Stassburg	„ 8 „ 57 „ dem.
„ Carlsruhe	„ 10 „ 40 „ „
„ Mühlacker	„ 12 „ — „ diu'a.
„ Stuttgart	„ 1 „ 20 „ dupa méd.
„ Monaco	„ 8 „ 30 „ sér'a.
„ Salzburg	„ 1 „ 30 „ nôptea.
Sosescu in Vien'a	la 9 „ 30 „ deman.

Comunicatiunea posteloru.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, sosescu in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.
 „ Clusiu la Oradea pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosescu in Oradea la 6 ore 40 minute demaneti'a.
 „ Arau la Sibii (prin Dev'a) pleca in tote dilele, la 7 ore sér'a, sosescu in Sibii la 2 ore 15 minute nôptea. Cale are 34 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.
 „ Sibii la Arau (prin Dev'a) pleca in tote dilele la 7 ore sér'a, sosescu in Arau la 1 ora 45 min. nôptea.
 „ Temisior'a la Sibii pleca in tote dilele la 6 ore deman. sosescu in Sibii la 1 ora 30 min. dupa mediadi. Cale de 36 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 40 min., costa 20 fl. 44 cr.
 „ Sibii la Temisior'a pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosescu in Temisior'a la 7 ore 40 minute sér'a.
 „ Temisior'a la Orsior'a pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 ore demaneti'a, sosescu in Orsior'a la 6 ore deman. Cale de 26 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.
 „ Orsior'a la Temisior'a pleca d'ominec'a marti-a, mercuri-a si vineric-a la 6 ore sér'a, sosescu in Temisior'a la 6 ore sér'a in diu'a urmatória.

De la Temisior'a la Arau pleca in tote dilele la 6 ore dem. sosescu in A. la 11 ore 45 minute diu'a. Cale de 7 mile, tiene 5 ore 45 min., costa 3 fl. 8 cr.
 „ Arau la Temisior'a pleca in tote dilele la 2 ore dupa mediadi, sosescu la 7 ore 45 minute sér'a.
 „ Sibii la Clusiu pleca in tote dilele, la 3 ore d. m. sosescu la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 $\frac{1}{2}$ mile tiene 18 ore 20 min., costa 12 fl. 18 cr.
 „ Clusiu la Sibii pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosescu la 11 ore 50 min. diu'a.
 „ Sibii la Brasiovu pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosescu la 7 ore 25 min. deman. Cale de 18 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 14 ore 25 min., costa 10 fl. 36 cr.
 „ Brasiovu la Sibii pleca in tote dilele la 7 ore sér'a, sosescu la 9 deman.
 „ Sibii la Muresiu-Osiorheiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore sér'a, sosescu la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 5 min. costa 10 fl. 78 cr.
 „ Muresiu-Osiorheiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore demin. sosescu la 2 ore 35 min. nôptea.